

Ikt. sz.: Nbb-40/86-2/2015.

Nbb-21/2015. sz. ülés
(Nbb-45/2014-2018. sz. ülés)

J e g y z ő k ö n y v

az Országgyűlés **Nemzetbiztonsági bizottságának**
2015. október 14-én, szerdán, 10 óra 08 perckor
az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában
(1067 Budapest, Eötvös utca 7.)
megtartott üléséről

Tartalomjegyzék

<i>Napirendi javaslat</i>	3
<i>Az ülés résztvevői</i>	4
<i>Az ülés megnyitása</i>	5
<i>A Magyarország 2014. évi központi költségvetéséről szóló 2013. évi CCXXX. törvény végrehajtásáról szóló T/5954. számú törvényjavaslat (Részletes vita a HHSZ 44-45. §-a alapján)</i>	5
<i>Hozzászólások</i>	5
<i>Tájékoztató az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára 2014. évi tevékenységéről</i>	7
<i>Dr. Gyarmati György főigazgató (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára) tájékoztatója</i>	7
<i>Dr. Cseh Gergő Bendegúz tájékoztató előadása az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltáráról</i>	9
<i>Kérdések, válaszok</i>	13

Napirendi javaslat

1. A Magyarország 2014. évi központi költségvetéséről szóló 2013. évi CCXXX. törvény végrehajtásáról szóló törvényjavaslat (T/5954. szám)
(Részletes vita a HHSZ 44-45. §-a alapján)
(Vitához kapcsolódó bizottság)
2. Tájékoztató az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára 2014. évi tevékenységéről
3. Egyebek

Az ülés résztvevői

A bizottság részéről

Megjelent

Elnököl: **Dr. Molnár Zsolt (MSZP)**, a bizottság elnöke

Németh Szilárd István (Fidesz), a bizottság alelnöke

Csizi Péter (Fidesz)

Mirkóczki Ádám (Jobbik)

Helyettesítési megbízást adott

Lezsák Sándor (Fidesz) Németh Szilárd Istvánnak (Fidesz)

Móring József Attila (KDNP) Csizi Péternek (Fidesz)

A bizottság titkársága részéről

Dr. Imre Bernadett, a bizottság munkatársa

Meghívottak részéről

Hozzászólók

Haág Tibor főosztályvezető (Nemzetgazdasági Minisztérium)

Dr. Gyarmati György főigazgató (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára)

Kónyané dr. Kutrucz Katalin főigazgató-helyettes (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára)

Dr. Cseh Gergő Bendegúz főosztályvezető (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára)

Bikki István főosztályvezető (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára)

Megjelentek

Orosz Edina osztályvezető (Nemzetgazdasági Minisztérium)

Zsótér Jánosné ezredes, igazgató (Honvédelmi Minisztérium Védelemgazdasági Hivatal)

Szőke Irma gazdasági helyettes államtitkár (Belügyminisztérium)

(Az ülés kezdetének időpontja: 10 óra 08 perc)

Az ülés megnyitása

DR. MOLNÁR ZSOLT (MSZP), a bizottság elnöke, a továbbiakban ELNÖK: Tisztelt Bizottság! Kedves Vendégeink! Kedves Házigazdák! Nagyon szépen köszönjük a főigazgató úrnak is meg mindenkinnek, aki lehetővé tette, hogy itt lehessünk.

Nyilvános ülésen vagyunk. A napirenddel kapcsolatosan van olyan, ami a bizottság egyéb feladataiból adódik, de természetesen a fő napirend a mai látogatás.

A jelenlét szempontjából Szél Bernadett képviselő asszony jelezte, hogy nem tud részt venni az ülésen, a bizottság határozatképes. A helyettesítések rendje: Lezsák alelnök urat Németh alelnök úr és Móring képviselő urat Csizi képviselő úr helyettesíti. A bizottság határozatképes.

A kiküldött napirend szerint a Magyarország 2014. évi központi költségvetéséről szóló törvényjavaslat részletes vitája a HHSZ alapján az 1. pont, vitához kapcsolódó bizottságként döntéseket kell hoznunk, majd ezt követően a fő napirendünk az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának 2014. évi tevékenysége meg egyáltalán magáról a levéltárról lesz majd egy napirend és az egyebek.

Kérdezem képviselőtársaimat, hogy egyetértenek-e a kiküldött napirenddel. (Szavazás.) Egyhangúlag egyetértettünk. Köszönöm szépen.

A Magyarország 2014. évi központi költségvetéséről szóló 2013. évi CCXXX. törvény végrehajtásáról szóló T/5954. számú törvényjavaslat (Részletes vita a HHSZ 44-45. §-a alapján)

Akkor megkezdzenék a T/5954. számú törvényjavaslat részletes vitájához a bizottsági vélemény, javaslat kialakítását. Itt azzal kezdeném, hogy a T/5954. számú törvényjavaslat részletes vitájához kapcsoló bizottságként kell a vita lefolytatását megtennünk.

A részletes vita 1. szakaszát nyitom meg, azaz a törvényjavaslatot a HHSZ 44. § (1) bekezdés a)-d) pontjai alapján kell vizsgálnunk.

Köszöntöm a Nemzetgazdasági Minisztérium képviselőjét tisztelettel. Kérem, röviden foglalja össze a HHSZ 44. § (1) bekezdésében foglalt követelmények vizsgálatát, nyilván a központi költségvetéssel kapcsolatosan. Parancsoljon, öné a szó!

HAÁG TIBOR főosztályvezető (Nemzetgazdasági Minisztérium): Köszönöm szépen. Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Bizottság! A T/5954. számú törvényjavaslat, röviden a zárszámadás, megfelel az Alaptörvényből eredő tartalmi és formai követelményeknek, hiszen esetünkben az államháztartási törvény által előírt határidők pontos betartásával készült, illeszkedik a jogrendszeri egységbe, hiszen törvényi szinten került megfogalmazásra, megfelel a nemzetközi jogból és az európai uniós jogból eredő kötelezettségeknek, továbbá megfelel a jogalkotás szakmai követelményeinek, hiszen a zárszámadás a jogszabályszerkesztésről szóló 61/2009. (IM) rendelet előírásainak betartásával készült, amelyet a közigazgatási egyeztetés során az igazságügyi tárca ellenőrzött. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. A vita ezen szakaszában a bizottság hozzászólásra jelentkező tagjainak adom meg a szót. (Jelzésre:) Alelnök úr, parancsoljon!

Hozzászólások

NÉMETH SZILÁRD ISTVÁN (Fidesz), a bizottság alelnöke: Köszönöm szépen. Szeretném a bizottság többségi véleményét, vagy ha elfogadható, akkor a bizottság véleményeként a következőket rögzíttetni.

A bizottság az általa megjelölt szerkezeti egységek tekintetében megvizsgálta a határozati hárszabály 44. §-ának (1) bekezdésében foglalt követelmények érvényesülését. Ez alapján megállapítható, hogy a törvényjavaslat megfelel az Alaptörvényből erdő tartalmi és formai követelményeknek; megfelel az európai uniós jogból és a nemzetközi jogból eredő kötelezettségeknek és a jogalkotás szakmai követelményeinek; mindemellett illeszkedik a jogrendszer egységébe.

Az Állami Számvevőszék megállapításával egyetértünk, miszerint a 2014. évi központi költségvetés végrehajtása a jogszabályi előírásoknak megfelel, a zárszámadási törvényjavaslat megalapozott, és a törvényjavaslatban szereplő adatok megbízhatók. A bizottság ellenőrzése alá tartozó négy nemzetbiztonsági szolgálat esetében a megfelelő működéshez szükséges költségvetési források biztosítva voltak a 2014. évben is. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Kérdezem képviselőtársaimat, hogy másnak van-e ilyen javaslata. *(Nem érkezik jelzés.)* Ilyet nem látok. Akkor tájékoztatom a bizottság tagjait, hogy a bizottságnak a HHSZ 44. (1) bekezdésében foglaltakkal kapcsolatos megállapításait majd a bizottság jelentése fogja tartalmazni. Erről a jelentés elfogadása során döntünk. A részletes vita ezen szakaszát lezárom.

Áttérünk a módosító javaslatok megvitatására. Megnyitom a részletes vita második szakaszát. Viszont figyelemmel arra, hogy a törvényjavaslathoz csak egy módosító érkezett és nem a Nemzetbiztonsági bizottság lett - nagyon helyesen - kijelölve, ezért erről nem kell állást foglaljunk.

A bizottság a saját módosítási szándékainak megfogalmazásával folytatja munkáját. Kérdezem a bizottság tagjait, hogy van-e valakinek módosító javaslata. *(Nem érkezik jelzés.)* Ilyet nem látok.

Megnyitom a részletes vita utolsó szakaszát, amelyben döntenünk kell a részletes vita lezárásról, valamint a részletes vitáról szóló jelentés elfogadásáról és benyújtásáról.

Tájékoztatom a bizottságot, hogy a zárszámadásra speciális szabályok érvényesek, így valamennyi bizottság többségi és kisebbségi véleményét is a Költségvetési bizottság előadója fogja ismertetni a plenáris ülésen.

Kérdezem a bizottságot, hogy lezárja-e a részletes vitát. Aki ezzel ért egyet, az szavazzon! *(Szavazás.)* Köszönöm szépen. Egyhangúlag lezártuk a részletes vitát.

A bizottság a részletes vitáról jelentést nyújt be, amely a bizottsági vita korábbi szakaszában meghozott döntéseket tartalmazza, így a bizottságnak a HHSZ 44. § (1) bekezdésére vonatkozó megállapításait, a bizottság többségi véleményét és a részletes vita lezárásának tényét, amelyről már döntöttünk. Ezek után kérdezem a bizottságot, hogy elfogadja-e a részletes vitáról szóló jelentést, valamint felhatalmazza-e a bizottság elnökét arra, hogy gondoskodjon a bizottság döntéseit összefoglaló jelentés aláírásáról és benyújtásáról. Kérdezem, hogy ki támogatja ezt. *(Szavazás.)* Négy. Ki nem támogatja? *(Senki sem jelentkezik.)* Ki tartózkodott? *(Szavazás.)* Két tartózkodás és négy igen mellett a bizottság elfogadta.

Kisebbségi vélemény nem volt.

Csak olyan elemeket tartalmazhat... - de miután egy jelentés készült, ez nem kérdéses.

Köszönöm szépen, akkor ezzel ezt a napirendi pontot lezártuk. A jelentés elkészült, a bizottság elfogadta, a Költségvetési bizottsághoz el fog jutni.

Viszontlátásra! *(A napirendi ponthoz érkezett meghívottak távoznak az ülésről. - Rövid technikai szünet. - Dr. Gyarmati György és Kónyáné dr. Kutrucz Katalin, valamint munkatársaik belépnek a terembe.)*

Tájékoztató az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára 2014. évi tevékenységéről

Tisztelt Bizottság! Folytatnánk munkánkat. Ha jól értem, főigazgató úr és főigazgató asszony nem kívánnak az asztalhoz ülni, ott maradnak? *(Dr. Gyarmati György: Maradunk itt, mert mobilmikrofon van. Ha beszélünk, úgyis elő kell kapjam.)* Értem. Jó, akkor legyen így.

Nagyon szépen köszönjük, hogy egyrészt itt lehetünk, és ilyen méltó körülmények között tarthatja a bizottság az ülést. Másrészt, hogy volt az a türelem, hogy a nagyon fontos és viszonylag sok résztvevővel biztosított 1. napirendi pontot megtárgyaljuk. Igyekeztünk hét perc alatt megtárgyalni, hogy minél több idő jusson a fő napirendre.

Főigazgató úr, Főigazgató-helyettes Asszony, Munkatársak, Főosztályvezető, Osztályvezető Urak! Öné a szó, főigazgató úr, hogy egy rövid áttekintést adjon... - ha megtenné azt is esetleg, hogy nemcsak a '14. évi tevékenységről, hanem röviden összefoglalná a Történeti Levéltár tevékenységét, mert vannak olyan képviselőtársaim, akik még, úgy tudom, nem voltak itt, sőt úgy látom, csak ilyen képviselőtársaim vannak. Szóval, ha az általános munkáról is egy rövid kis ismertetőt adna főigazgató úr, azt megköszönném.

Dr. Gyarmati György főigazgató (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára) tájékoztatója

DR. GYARMATI GYÖRGY főigazgató (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): Kezét csókolom, jó napot kívánok mindenkinek! A lényeg: én akkor félreértésben voltam, azt hittem, hogy először megtárgyaljuk a napirendet, és utána a '15. évről is lesz szó, mert azért hívtuk Gergőt meg azért van a mozi, mert a '15. évi áttekintést, úgy gondoltam... De csinálhatjuk...

ELNÖK: Nem, nem, akkor legyen így, főigazgató úr! Akkor essünk túl a hivatalos részén természetesen. Akkor kezdjük a '14. évi beszámolóval.

DR. GYARMATI GYÖRGY főigazgató (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): Az szokott lenni ilyenkor, hogy csak egyszerűen emlékeztetőül, mert kiküldtük, anyagban mindenkinek ott van, olvasta a beszámolót. Én azzal kezdeném abban a négy mondatban, amit mondanék, hogyha emlékeznek, egy évvel ezelőtt a korábbi beszámolónknak az volt a címe, hogy „Átlagos munkaév”, csak azért nem adtam ugyanezt, hogy ne legyen kétszer egymás után. A 2014. év a levéltár - így mondanám - valóban 15 év alatt bejáratott rutintevékenysége szempontjából szintén átlagosnak mondható azzal a két jelzéssel, amit a címben igyekeztem kiemelni: mind az úgynevezett állampolgári érdeklődés, mind pedig a kutatói érdeklődés számszerűségében növekvő, tehát erre vonatkozik a „szakadatlan” jelző. Erről a részből nem mondanék többet.

Ami most, 2014-ben egy kicsit eltért a többi évtől, az igazából két évforduló, illetve egy levéltári szervezeti sajátosság volt. Nevezetesen: egyrészt a kutatói érdeklődések tekintetében - 1944-nek tavaly kerek évfordulója, 1989-nek tavaly negyedszázados évfordulója volt - tevékenységünkben egy kicsit több konferencia, kicsit több nemzetközi konferencia, ha úgy tetszik, áramlott ránk.

A harmadik rész - erre mondtam - egy levéltári specialitás, ott tetszenek találni ennek a leírását is a beszámolóban. A 2014. évben a Budapesti Történeti Levéltár töltötte be az úgynevezett European Network elnökségét. Magunk között csak így hívjuk, hogy „hét nővér”, tehát a hozzánk hasonló posztszocialista országok titkosszolgálati iratait őrző intézményeknek ez egy nemzetközi szövetsége, szervezete. 2014-ben Budapest volt elnöke ennek a szervezetnek, amiből következően megint azt

mondanám, hogy alapvetően nőtt a nemzetközi forgalmunk, mert mindig az elnöklést betöltő intézmény fogadja ilyenkor a többi társintézményt. Ez egyfelől a szokásos évi találkozó; az idei most van Berlinben egyébként, csak én most itt vagyok, úgyhogy egy kollégám képvisel éppen Berlinben, a Network szokásos elnöki találkozója most van. Ez adott egy kicsit többet.

Ennek keretében - erről nagyon jó szívvel beszélek másfél mondatot - 2014-ben aláírtunk a hozzánk hasonló intézmények közül a harmadik legnagyobbal, tehát a lengyel, a német és a román, az úgynevezett CNSAS intézettel, tehát a volt Securitate-iratokat őrző intézménnyel egy intézményközi levéltári együttműködési megállapodást azon egyszerű oknál fogva, de ezt szerintem maguk ugyanígy tudhatják, hallhatják vagy éppen olvashatják is, hogy a bukaresti CNSAS intézet levéltárában iszonyatos mennyiségű magyar vonatkozású anyag van. Ugye, nem kell belemennem a részletekbe, hogy miért, és ennek megint a fordítottját mondom azonnal: Magyarországon részben az áttelepült erdélyi, romániai magyarok miatt is döbbenetes az érdeklődés az ott tárható anyagok iránt, innét viszont Bukarestben heteket eltölteni egyszerűen költséges. Ebből következően arról szól a megállapodásunk, hogy a hozzánk beérkező bukaresti vonatkozású iratkéréseket is beépítjük az együttműködési szerződésünkbe. Különösen a mostanában megalakult új intézményeknek - a NEB kutatóhálózata, a RETÖRKI, nyilvánvalóan ismerik, a VERITAS intézet - van egy nagy csomó már most odairányuló kutatása, és nem kell odamenniük, idejön az anyag. Tehát én a tavalyi évben ezt a megállapodást tartom a legfontosabbnak.

Azt hiszem, amit el akartam mondani, azt el is mondtam. Tudom, hogy kifejejtettem egyet, de ha kérdeznek, hátha eszembe jut. Köszönöm a türelmüket.

ELNÖK: Nagyon szépen köszönöm, főigazgató úr. Kérdezem, hogy a főigazgató-helyettes asszonynak van-e valami kiegészítenivalója vagy majd a későbbiek során.

KÓNYÁNÉ DR. KUTRUCZ KATALIN főigazgató-helyettes (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): Nekem csak egy mondat.

ELNÖK: Tessék parancsolni!

KÓNYÁNÉ DR. KUTRUCZ KATALIN főigazgató-helyettes (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): Köszönjük az Országgyűlésnek, és kérjük önöket, hogy ebben segítsenek bennünket, amit a főigazgató úr mondott, ez a csere a román intézménnyel kapcsolatban. Ez azért egy kicsit billenős, mert nálunk kevés anyag van, náluk meg rengeteg, tehát mi kicsit tudunk nekik adni, ők sokat. Ők nagyon rossz anyagi helyzetben vannak, nagyon szívesen segítenek nekünk, de nekünk fizetni kell az átküldött anyagokért. Nagyon fontosnak találjuk, és úgy gondolom, önök is, hogy azok az anyagok, ha lehet, itt legyenek. Úgyhogy kérjük szíves támogatásukat, és ha ilyesmit hallanak, hogy esetleg valami plusz segítséget kapunk ehhez, akkor ne szidjanak, hanem támogassanak bennünket, függetlenül attól, hogy melyik oldalon ülnek.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Természetesen, hiszen ha valami, akkor a Történeti Levéltár nemzeti ügy, teljesen elfogadható ez az érvelés.

Kérdezem képviselőtársaimat, hogy akkor most egyelőre a beszámolóhoz, a 2014. évi tevékenységhez ilyen szűkebb megfogalmazásban van-e kérdés, észrevétel, hozzászólás. *(Senki sem jelentkezik.)* Ilyet nem látok. Köszönöm szépen, a beszámolót tudomásul vettük. Szavazni nem kell róla, de természetesen köszönjük szépen, hogy egyrészt írásban elkészült, másrészt a szóbeli kiegészítést is.

Át tudunk térni talán egy picit arra, amivel önök is készültek, és nyilván akkor majd ahhoz lesznek kérdéseink. Parancsoljanak akkor, ahogy önök készültek, abban az ütemben.

Dr. Cseh Gergő Bendegúz tájékoztató előadása az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltáráról

DR. CSEH GERGŐ BENDEGÚZ (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): *(Előadását kivetítő segítségével tartja meg.)* Tisztelt Elnök Úr! Kedves Vendégek! A mai programot a következőképpen terveztük el: most itt egy rövid, félórás, 20 perces, vetítéssel egybekötött rövid beszámolót tartanék arról, hogy egyáltalán hogyan működik a levéltár, miért jött létre, milyen feladatai vannak, miket csinál, és mi úgy szoktuk nevezni, hogy gyárlátogatás, tehát volna egy lehetőség arra, hogy körbejárjuk az épületet, megnézzük az iratokat, a raktárakat, a kutatótermeket, ami itt érdekes lehet a házban, és akkor majd részletesebben is be tudunk számolni a levéltár működéséről.

DR. GYARMATI GYÖRGY főigazgató (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): Bocsánat! Nekem illett volna, nem biztos, hogy mindenki ismeri. Ő Cseh Gergő Bendegúz, a levéltár levéltári főosztályának vezetője. Ha valaki tud ezekről az iratokról levéltáros szempontból valamit, ő az. Bocsánat!

DR. CSEH GERGŐ BENDEGÚZ (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): Köszönöm szépen. Akkor röviden a levéltár történetéről, hogyan jött létre, miért jött létre, mikor. Nagyon érdekes esemény volt magának az intézménynek a megalakulása. A Belügyminisztérium épületében jött létre, a Roosevelttéri épület alagsorában vagy pincéjében. Talán tudják, hogy ez korábban a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank épülete volt, és a föld alatt egy nagy páncélozott trezor volt, ott tartották még a banki időkben a részvényeket meg az aranykészletet. Ebben a trezorban volt aztán a háború után vagy már a szocialista időkben a Belügyminisztérium állambiztonsági titkos irattára, és aztán itt alakult meg 1997-ben a Történeti Hivatal. Ez a kép még a banki időkben volt, de a munkakörülményeink eléggé hasonlóak voltak ehhez, amikor létrejött a levéltár.

Ebbe az épületbe 1999-ben, tehát közel két évvel később költözött a levéltár, azért már láthatóan mind a kutatási, mind a munkafeltételek egészen mások ebben az épületben. Aztán 2003-ban egy törvénymódosítás folytán megszűnt a Történeti Hivatal, és létrejött helyén a Történeti Levéltár ugyanezen a helyszínen, lényegében hasonló személyzeti állománnyal és a feladatköre is nagyon hasonló volt. Itt már látható az új raktárhelyiségünk, ami itt a pincében, az udvar alatt készült el.

Nagyon röviden a levéltár feladatairól néhány szót hadd említsek! A legfontosabb természetesen az - mert ezért jött létre minden ilyen társintézmény, a főigazgató úr említette -, hogy gyakorlatilag Közép-Európában mindenhol létrejött ehhez hasonló intézmény, leszámítva a volt Szovjetunió és a volt Jugoszlávia területét. Minden egyes országban az elsődleges cél, hogy az egykori áldozatok, a megfigyeltek megismerhessék a saját magukról vagy hozzátartozóikról készült iratanyagot, ez a levéltár elsődleges feladata. Természetesen minden levéltárban a tudományos kutatást is biztosítani kell, ennek különböző formái vannak. Ebben most nem szeretnék belemenni, de egyszerűen nemcsak a magánszemélyeknek, hanem a tudományos kutatóknak is meg kell adni a lehetőséget arra, hogy feltárják a múltat. Ugye ezt a két oldalt szoktuk hívni egyéni információs kárpótlásnak, illetve kollektív információs kárpótlásnak, hogy a kutatás kielégíti a társadalom kollektív igényét arra, hogy megismerjék a múltat.

És számos egyéb feladata is van a levéltárnak, amit a levéltári törvény meghatároz: az iratokat fel kell tárni, meg kell őrizni, nyilvánosságra kell hozni, amit lehet, és így tovább.

Az illetékesség kérdésében a 2003. évi III. törvény úgy szól, hogy az 1944. december 21. és a rendszerváltásig, tehát 1990 februárjáig működött állambiztonsági szervek iratanyagát őrizzük. Tehát a korábbi félreértések vagy híresztelések ellenére a levéltár elvileg minden olyan iratanyag őrizetére jogosult, erre van hivatva, amelyik ebben az időszakban bármelyik titkosszolgálati szervnél keletkezett. A törvény ezt úgy fogalmazza meg, hogy a volt III. állambiztonsági főcsoportfőnökség és jogelődei iratanyagát kezeljük. Ebbe beleértve egészen visszamenőleg Államvédelmi Osztály, Államvédelmi Hatóság és a különböző egyéb hasonló feladatot ellátott állambiztonsági szervek iratai.

Ami nagyon fontos még, hogy a törvény szerint a volt Belügyminisztérium személyzeti iratanyagából minden olyan személyzeti anyagot is meg kell kapnunk, amelyik ezeknek a szerveknek a hivatásos állományú tagjaira vonatkozik.

És volt az a bizonyos időszak, amikor a törvény még átvilágítást rendelt el, vagy voltak ezek a bizonyos átvilágító bizottságok, és azoknak az iratanyagát is ide rendeli a törvény. Ez az egyetlen iratanyag hivatalosan, amelyik az 1990 után keletkezett iratanyagokra vonatkozik.

Hogy milyen iratokat őriz a levéltár, erről csak három rövid képet mutatnék. Az iratanyagaink döntő többsége különböző típusú dossziékból áll. Itt látható például egy munkadosszié, egy egykori hálózati személynek a kézzel írott jelentése. Ez mindjárt jelzi azokat a problémákat, amit a levéltári feldolgozó munka során nekünk kezelni vagy orvosolni kell. Egyrészt látható a régi, rossz állapotú iratanyag, sokszor nehezen olvasható, bizonytalan, hogy egyáltalán ki keletkeztette, milyen szöveg olvasható itt. Úgyhogy itt számos levéltári probléma felmerül, amelyekről majd később beszélünk.

Az iratanyag kisebb része körülbelül 1,5 kilométer. Ezt levéltári szempontból úgy kell elképzelni, a levéltári anyagot mindig úgy mérik, hogyha élével a lapokat egy polcon sorba állítanánk, akkor az hány kilométer hosszú polcsort tenne ki. Ennek a levéltárnak az őrizetében körülbelül 4 kilométernyi iratanyag van. Tehát, ha az összes lapot élére állítanánk, akkor 4 kilométert kellene sétálnunk, mire a polcsor végére érünk. Kicsivel több mint 4 kilométert.

Ahogy említettem, körülbelül 1,5 kilométernyi vagy 1400 iratfolyóméternyi az az anyag, amelyik az egykori állambiztonsági szervek működésével foglalkozik. Ugye az előző anyag, a nagyobb rész, a kétharmad azt takarta, amit keletkeztettek ezek az iratok, ügynöki jelentések, az operatív anyagok, vizsgálati dossziék és így tovább. A szervek működése jóval kevésbé dokumentált, sajnálatos módon elég sok iratanyagunk ebből a korszakból és ebből a területből hiányzik. Ha ez érdekes, akkor beszélhetünk erről, hogy miért hiányoznak ezek az iratanyagok.

És több mint 7 millió oldalnyi mikrofilmfelvételünk van egykori dossziés anyagokról többek között meg egyéb iratanyagokról is, amit még a nyolcvanas években készítettek különböző biztonsági másolati célokkal.

A statisztikákkal nem szeretem borzolni a kedélyeket, főigazgató úr említette a lényegét annak a négy grafikonnak, amit itt szeretnék megmutatni nagyon röviden. Említettem, hogy két fontos feladata van a levéltárnak, a két legfőbb feladata: az állampolgári ügyek intézése, tehát az érintettek, az áldozatok kárpótlása, illetve a tudományos kutatás kiszolgálása. Az állampolgári ügyek tekintetében ez a grafikon azt mutatja, hogy '97 óta gyakorlatilag hullámzó ugyan, de nem csökkenő a levéltár iránt megnyilvánuló érdeklődés. Ez egy érdekes dolog, egy pillanatra hadd álljak itt meg. Amikor a levéltár megalakult meg később is, az a feltételezés alakult ki, hogy pár év után a levéltár elveszti majd az érdekességét - hogy mondjam? -, érdektelenségbe fog fulladni ez az állampolgári információs kárpótlás, merthogy ahogy múlik az idő,

egyrészt az érintettek meg fogják kapni a saját anyagaikat, akit meg nem érdekel, ők meg meghalnak, ha szabad így fogalmazni, most már eltelt a rendszerváltás óta elég hosszú idő. És érdekes módon nem ez történik, éppenséggel, ha megnézzük, a tavalyi év volt a második legerősebb évünk az elmúlt hosszú időszakban, ugye ez már 18 évet jelent a levéltár működésében. És tavaly volt a második legtöbb beadott kérelem a levéltárban. Ennek alapvetően az az oka, hogy most már nemcsak a második, hanem a harmadik generáció is megérkezett a levéltárba, tehát nemcsak gyermekek, hanem unokák is kérhetik a nagyszülőkre vonatkozó adatokat, és egyre többen valóban élnek ezzel a lehetőséggel. Ugye nagyon sok családban elhallgatott történetek vagy nem ismert történetek azok, amelyek a szülőkről, nagyszülőkről szólnak, és innen kell megtudniuk, vagy innen ismerik meg a család történetét az érdeklődők.

A kiadott fénymásolatok száma is nagyjából ezt a tendenciát mutatja, tehát igazából nincs csökkenés, 2004-05-ben volt egy rövid csökkenés, de gyakorlatilag azóta folyamatos és állandó a levéltár iránt megmutatkozó érdeklődés.

A tudományos kutatók ugyanúgy folyamatosan egyre jobban érdeklődnek a levéltárban. Ez, hogy kutatási esetszám, a levéltárban azt jelenti, hogy ahány alkalommal egy kutató bejön és valami iratot meg akar tekinteni, akkor az egy kutatási eset.

Itt látható, hogy egy évben 3500-4000 között van a kutatási esetek száma. Ezzel a Történeti Levéltár az iratanyag mennyiségét tekintve a legkutatottabb levéltári intézmény az egész országban. Még most is, 18 évvel a levéltár alakulása után. Tehát láthatóan ez az iratanyag sem veszítette el az érvényességét vagy az érdekességét a kutatók számára.

A kutatói fénymásolatok száma mindig attól függően változik, hogy éppen milyen év van, van-e valami évforduló, van-e valami nagyobb esemény, ami miatt több pályázati pénzük van a kutatóknak vagy nagyobb lehetőségeik, és olyankor általában megugrik a kiadott fénymásolatok száma.

Az iratanyag feldolgozása egy nagyon bonyolult kérdés, csak néhány statisztikai adattal, illetve néhány képpel szeretném illusztrálni, hogy amióta megalakult a levéltár, nagyon komoly energiákat fordítunk arra, hogy a legkorszerűbb technikai eszközökkel és informatikai megoldásokkal dolgozzuk fel ezt az iratanyagot. Egy olyan számítógépes adatbázist építettünk, ami teljesen egyedi az egész országban, és ebben az adatbázisban dolgozzuk fel az iratanyag tartalmát, az érintett áldozatok személyes adatait, és a digitalizált iratanyagot is ebben az adatbázisban tároljuk. Ugye ez rendkívül fontos már az első pillanattól kezdve, hogy ezeket a régi, rossz állapotú, pusztulásra ítélt iratanyagokat digitalizáljuk és így is megmentsük a további károsodástól. Ugye azt szokták mondani a levéltárban, hogy a levéltáron kívül a kutatók a legnagyobb ellenségei az iratanyagoknak, mert folyamatosan használják, forgatják, és az tönkremegy ettől természetesen.

Ez egy kép a belső adatbázisunkból. Ezek az adatbázisok alapvetően személyes adatokat tartalmaznak nagyon nagy mennyiségben, mégpedig sokszor olyan személyes adatokat, amelyek a legszigorúbban védendők. Ugye mindenki el tudja képzelni. A titkosszolgálatok mindig is olyan információkat gyűjtöttek az állampolgárokról, amelyekkel akár zsarolhatóvá tették őket, tehát valamilyen módon a sebezhetőségüket igyekeztek kitapintani vagy dokumentálni, vagy megteremteni akár hamis adatok révén is. Ezért pont a nagyon védendő személyes adatok - amelyeket a törvény számunkra előír, hogy különösen óvjunk a nyilvánosságtól - elsősorban az állampolgárok szexuális életére, egészségi állapotára, kóros szenvedélyére vonatkoznak. Tulajdonképpen ez az, ami miatt nekünk egy nagyon zárt belső informatikai rendszert is kellett csinálnunk, hogy ezek az információk ne kerüljenek ki, és a levéltár ne kövesse el újra azt a jogsértést, hogy a korábban törvénytelenül

megszerzett személyes adatokat akár szándékosan, akár gondatlanul ismét valami módon olyanokhoz juttat el, akiknek ahhoz nincsen semmi köze vagy joga.

Itt látható egy digitális oldala ennek az adatbázisnak és néhány adatnak. Körülbelül 200 ezer dosszié adata szerepel benne, 850 ezer áldozat neve, egykori megfigyeltek személyes adatai. És körülbelül 2,5 millió digitalizált oldal található ebben a számítógépes adatbázisban.

Nagyon röviden szeretnék arról beszélni, hogy milyen állapotban vettük át ezeket az iratanyagokat. Néhány képet mutatok, hogy így néztek ki az iratanyagok, amikor a levéltár megalakult 1997-ben. Évtizedeken keresztül folyamatosan használták, ragasztgatták, beleírogattak és így tovább, és aztán a végeredmény ilyen lett, sokszor helyrehozhatatlanul károsodott és elveszett az információk egy része. Itt látható, hogy meglehetősen gondatlan és levéltári szemmel siralmas módon kezelték ezeket az iratokat.

Ezért aztán 2009 és 2011 között egy hatalmas állományvédelmi programot indítottunk, aminek során ezeket a rendkívül károsodott iratokat előkészítettük, digitalizáltuk, és beszereztünk egy olyan eszközt, ami egyedülálló az országban: ez egy, az iratok tömeges savtalanítására szolgáló gép. Annyit röviden hadd mondjak el, hogy ezeknek a régi, főleg az '50-es évekbeli papíroknak a legnagyobb ellensége a savasodás, tehát felgyűlik a savanyag a papírban, így elsárgul, töredezik, és aztán magától szétesik. Ez a berendezés arra szolgál, hogy egy ilyen folyadékban helyreállítják a pH-egyensúlyát az iratoknak, és akkor így ilyen formában megőrzik a további pusztulástól. Nyilván restaurálni is kell ezeket az iratokat, megragasztgatni ott, ahol szakadozásnak indultak.

És ami nagyon fontos: amikor egy ilyen iratanyagot megmentünk a pusztulástól, digitalizáljuk, onnantól kezdve nem adjuk ki kutatóknak vagy állampolgároknak, az állampolgárok egyébként is fénymásolatban kapják meg az iratokat, de a kutatók sem kapják az eredetit kézbe. Ez egyébként más közgyűjteményekben is így van, de nálunk mostantól így a digitális formával teremtődött meg az a lehetőség, hogy megkíméljük végleg az iratokat.

Itt egy pár éves fejleményünket mutatom be. Ez a levéltár elektronikus kutatóterme. Kicsit csalóka a kép, mert nincsen senki a kutatóteremben, de akkor készült a kép, amikor befejeződtek az építkezések, tehát amikor elkészült ez a része a kutatótermünknek. Itt már csak elektronikus formában, számítógépen keresztül lehet kutatni ezeket az iratanyagokat.

Röviden néhány szót arról, hogy a levéltár alapfeladata - amelyeket itt említettünk - a levéltári iratanyag őrzése, feldolgozása és valamilyen módon megosztása az erre jogosultakkal, de természetesen komoly tudományos tevékenységet is folytat a levéltár. *(Dr. Molnár Zsolt kimegy az ülésteremből.)*

(Az ülés vezetését Németh Szilárd István, a bizottság alelnöke veszi át.)

Csak nagyon röviden: több mint 90 önálló monográfiát, kötetet, tanulmánykötetet publikált a levéltár vagy teljesen önállóan, vagy kooperációban más intézményekkel; 18 év alatt több mint 90 ilyen kötet jelent meg. Az egyéni publikációk száma pedig több százra rúg, már nehéz is összeszámolni, hogy a kollégák, akik itt dolgoznak, hány száz külön publikációt jelentettek meg ez időszak alatt.

Évek óta sikerrel zajlik a levéltár saját rendezvénysorozata, minden hónapban egyszer egy úgynevezett kávéházat üzemeltetünk. Ilyenkor a levéltár munkatársai vagy a külsős előadók az aktuális tudományos, kutatási eredményeikről számolnak be. Itt éppen a főigazgató úr tart ilyen kávéházi előadást az érdeklődők számára.

A levéltár szintén évek óta, most már a nyolcadik évfolyamába lépve, működteti internetes folyóiratát, a Betekintő című lapot. A Betekintő onnan származik, hogy az

eredeti törvény szerint az állampolgárok voltak a betekintők, akik megismerhették ezeket az iratokat, és mi szeretnénk volna ezt a betekintést kitekintéssé alakítani vagy jobban szélesíteni azoknak a körét, akik betekinhetnek ezekbe az iratokba. Ilyen módon internetes folyóiratot működtetünk, amelyben nemcsak forráspublikációkat jelentetünk meg, hanem egyre gyakrabban komoly tanulmányokat, elemzéseket, recenziókat és így tovább.

Még egy példát hadd említsek a levéltár tudományos tevékenységére! Több külön honlapot is készítettünk, ezek közül az egyiket szeretném itt röviden bemutatni, ez pedig a www.munkataborok.hu című oldal. Ez az '50-es években Magyarországon működött különböző kényszermunkatáborok történetét tárja fel, mutatja be, és nemzetközi kitekintést is tesz, hogy hogyan zajlott ez más közép-európai országokban. Ennek a programnak a keretében egy egészen egyedi vállalkozásba fogtunk pár évvel ezelőtt, amikor a recski, a legismertebb ilyen magyarországi kényszermunkatábor eredeti tervei és fényképei alapján egy háromdimenziós modellt hoztunk létre, és ez alapján itt bárki egy ilyen 3D-s alkalmazásban megnézheti, körbejárhatja az egykori recski munkatábor területét, megnézheti, hogy milyenek voltak a büntetőrészlegek, a barakkok, és milyen volt egyáltalán ez a recski kényszermunkatábor annak idején, az '50-es években.

Tulajdonképpen ezzel a gyors galoppfutással szerettem volna egy vázlatos képet adni a levéltár elmúlt 18 éves működéséről. Ha bármi olyan kérdés van, ami felmerült és a mi munkát érinti, akkor megpróbálunk itt a kollégákkal együtt válaszolni. Addig is köszönöm szépen a figyelmüket.

Kérdések, válaszok

NÉMETH SZILÁRD ISTVÁN (Fidesz), a bizottság alelnöke, a továbbiakban ELNÖK: Köszönjük szépen. Németh Szilárd vagyok, a bizottság alelnöke. Az elnök úr szépen lelépett, úgyhogy ezért nekem kell vezetnem az ülést.

Tisztelettel kérdezem a bizottság tagjait, hogy van-e valakinek kérdése, hozzászólása. *(Jelzésre:)* Tessék, Mirkóczki képviselő úr!

MIRKÓCZKI ÁDÁM (Jobbik): Köszönöm szépen. Két rövid kérdésem lenne. Az egyik az, hogy ha jól emlékszem, volt az a közel 4 kilométernyi iratanyag. Annak a digitalizálása százalékos arányban már teljesen elkészült vagy hol tart körülbelül? Ez lenne az egyik kérdésem.

A másik meg sokkal inkább technikai. Tehát ha valaki ma tizenéves, huszonéves egyszerű állampolgár, és akár tanulmányaiból fakadóan, akár áldozati szinten, akár más szinten vagy csak önszorgalomból érdekli a saját családjának az állambiztonsági múltja, ez technikailag hogyan történik? Bejön ide, előzetesen egyeztet időpontot, bediktálja, nem tudom, a szülő, nagyszülő nevét, akkor utána néznek, és önök rögtön tudják mondani, hogy van anyag vagy nincs anyag?

DR. GYARMATI GYÖRGY főigazgató (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): Lehet, hogy a második kérdés...

ELNÖK: Pillanat! Van-e még kérdés? *(Senki sem jelentkezik.)* Ha nincs, akkor én is kérdeznék. Van ez a 4 folyókilométernyi anyag, és ennek elkezdődött, illetve folyamatosan zajlik a digitalizálása, felújítása, ha úgy tetszik, restaurálása, de nekem még a retusálás szó is eszembe jut. Annak mi a biztosítéka, milyen garanciák vannak arra, hogy ezek az anyagok az eredeti információkat tartalmazzák? Kérdezem, hogy milyen biztosíték van erre, hogy az eredeti információk maradnak meg, tehát nem vesznek el belőle, nem raknak hozzá, nem tűnik el, nem fújja el a szél, és nem tudom, hogy mi minden lehet. Érdekes volt az volt, amit Bendegúz mutatott nekünk, ahol a

lapnak az alja ki van tépve. Nem biztos, hogy az kitépődött, lehet, hogy valaki azt kitépte, mert érdekes lehetett számára valamilyen név ott, vagy éppen ő volt azon a helyen. Tehát ezek az érdekesek véleményem szerint a mi szempontunkból, legalábbis a bizottság szempontjából, én úgy gondolom. Mert azt látom, és annak nagyon örülök, hogy minden adottság megvan ahhoz, hogy ezt az óriási és rendkívül fontos anyagot földolgozzák.

És még azt szeretném megkérdezni, hogy mennyi pénzre lenne szükség ahhoz, hogy a Romániában lévő, elsősorban a magyarokkal kapcsolatos anyagok idekerüljenek. Mondjunk egy összeget erre, hogy úgy tudjunk ebben motorozni. Köszönöm szépen.

Van még kérdés? *(Nem érkezik jelzés.)* Nincs? Senki? *(Senki sem jelentkezik.)* Akkor, főigazgató úr, parancsoljon!

DR. GYARMATI GYÖRGY főigazgató (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): Elkezdem a választ, aztán szépen sorban adom a kollégáknak.

Azt hiszem, hogy elhangzott itt a bemutatásban, hogy digitalizálva 2,5 millió oldalnál tartunk körülbelül az arányok tekintetében. Ez a 4 kilométernyi anyag, ha most ezt szálanként veszem, 60 millió oldalnyi, mondjuk, amit őrzünk. Vigyázat, nem tudjuk, hogy a 7,5 millió microfiche oldalakat beleszámoltuk-e vagy nem. Az arány, szerintem, már így is...

Hozzáteszem, hogy a digitalizálás vagy a digitális restaurálás, főleg a digitális utáni restaurálás, iszonyatosan - tehát a gyárlátogatásnál majd le fognak menni abba a műhelyrészbe, ahol ez történik, azt mondanám, hogy ez nem ment volna külföldi támogatás nélkül, mert nagyon drága dolog.

De hadd törjem már meg a választ, a restaurálás biztonsága. Erre - azt mondták, többnyire új tagok vannak - többször válaszoltam már bizottsági kérdésre. három válaszom szokott erre lenni. Kérem szépen, úri szabóság vagyunk, hozott anyagból dolgozunk. Ez az egyik válaszom arra, hogy hozzáteszünk-e, elveszünk-e belőle, azt mondanám, hogy népmesét csinálunk-e iratörzés címen. Ezt megint egy kicsit kerekítettem, mert úgy szoktam mondani, igen, kérem szépen, mi őrizzük az elmúlt rendszer szennyesét. Megígérjük, hogy nem fogjuk tisztára mosni, abban az értelemben, hogyha ezen a mondaton eggyel túllépek, azt kell mondanom, hogy a levéltár szakmai tisztességét és száz munkatársam szakmai becsületét érinti, hogyha esetleg bárki azt gondolja, hogy akár hozzáírás, akár nem hozzáírás vagy elvétel, eltüntetés tekintetében avatkoznánk be az általunk őrzött iratokba.

A negyedik válasz ugyanezre a kérdésre az az *(Dr. Molnár Zsolt visszatér a terembe.)*, hogy kerültek már elő az elmúlt tizenöt évben a mi működésünk után is olyan titkosszolgálati iratok, amelyekről például digitalizálási eszközökkel megpróbálták eltüntetni vagy feltüntetni iratokat. Illetve kiderült, hogy valóban titkosszolgálati iratok, de - úgy mondanám - feltettük a kezünket: nem a levéltárból származnak. Minden olyan irat, amit a levéltár ad ki - most éppen Gergő nem mutatott be olyat -, egy úgynevezett felülnyomásos, tehát egy zöld felülnyomásos papírral adódik ki. Azt mondanám, hogy amit így kiadunk, azért felelősséget tudunk vállalni, de ami ezen nem... - vagy olyan is volt, hogy így adtuk ki, és valakik azt megpróbálták eltüntetni róla, harmadik másolatban már, ha ügyesek a photoshoppers, akkor esetleg van rá lehetőség. De, azt kell mondjam, a digitális kiadott képeinket, dokumentumainkat is tudjuk ilyen értelemben hitelesíteni. Amit kiadunk például publikálásra, ott nem húzzuk keresztbe ezzel a felülnyomásos anyaggal, hanem rátesszük a levéltárnak kis pecsétjét egy vagy két helyre, természetesen olyan helyre, amelyik az irat olvashatóságát nem rongálja. Azt szoktuk mondani, hogy ezekért az iratokért felelősséget tudunk vállalni.

(Az ülés vezetését dr. Molnár Zsolt, a bizottság elnöke veszi át.)

Bocsánat, egy dolgot hadd tegyek hozzá, amikor a kollégám mondta, utána továbbadom neki. Ugye ott volt, 850 ezer ember személyi és esetleg szenzitív adatait is őrizzük ebben a hatalmas elektronikus adatbázisban. Manapság az elektronikus adatbázisok védelme meglehetősen macerás, annyit mondok csak, hogy tűzfal, és mindenki tudja, hogy miről beszélek. Nekünk furcsa tűzfalunk van: mechanikus tűzfal. Egyszerűen ez a belső elektronikus adatbázisunk fizikailag nincs kapcsolatban azzal a levéltári elektronikával, amely úgymond kifelé menne. Tehát egyszerűen két külön rendszerben dolgozunk, így nem jutunk például arra a sorsra, ami vagy tíz éve történt a lengyel levéltári kollégákkal, ahol kicsit laza, azt mondanám, elektronikus védelem mellett bement egy újságíró és 60 ezer ügynök anyagát a zsebében ki tudta vinni, mert le tudta tölteni. Ebből ők is tanultak, mert azonnal itt voltak nálunk, de nekünk csak annyit kellett tanulni belőle, hogy nem leszünk annyira modernek, hogy kívülről ez az adatbázis támadható legyen.

A második kérdését elfelejtettem, Gergő majd válaszol rá. Bocsánat, a román kérdésre pedig majd Katika válaszol.

DR. CSEH GERGŐ BENDEGÚZ (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): Köszönöm szépen. Egyrészt arra a kérdésre szeretnék válaszolni, amit a főigazgató úr itt részletesebben próbált kifejteni, hogy az iratok hitelessége meg eredetisége. Ugye a levéltár azért felelős, amit '97 óta vagy a későbbiek folyamán átvett. Eredetileg a levéltárakat hiteles helynek nevezték, az intézmény szakmai munkája és léte garancia arra, hogy onnantól kezdve, hogy a levéltárba bekerül egy iratanyag, szándékos manipulációnak nem lesz áldozata. Vétlen manipulációnak vagy vétlen károsításnak lehetne áldozata abban az esetben, hogyha veszélynek tennénk ki az iratokat. Ezért van az, amit mutattam ebben a folyamatban, hogy igyekszünk megakadályozni, hogy tovább romoljon, például előre digitalizáljuk és utána savtalanítjuk. Tehát, ha véletlenül bármi probléma adódna a technológiai folyamatban, akkor is meglegyen egy másolata, és megmaradjon az eredeti adattartalom. De eddig ilyen még nem fordult elő. Tehát a hiteles hely funkcióját szeretném hangsúlyozni máig a levéltárnak. Ez volt az egyik.

A másik kérdés, ami nagyon fontos volt, hogy hogyan lehet technikailag gyakorlatilag hozzáférni az iratanyagokhoz. Minden olyan kommunikációs csatornát használunk, amit lehetséges, klasszikusan be lehet jönni a levéltárba, fölvenni egy adatlapot, és akkor mi elkezdünk egy kutatást, ami azért hónapokig tart, és utána elkészítjük azokat a másolatokat ingyenesen az állampolgárok vagy hozzátartozóik számára, ami rájuk vagy a családjukra vonatkozik. Aki nem tud bejönni, küldheti levélben, elektronikus levélben is, sőt egy online formanyomtatványon az interneten keresztül kitöltheti, és ilyen módon is igényelheti. Persze a végén nekünk valami módon igazolni kell, hogy akárki akárkiről nem kérheti az iratokat, de a végén igazolnia kell, hogy ő tényleg jogosult arra, hogy ezt megkapja. De, mondom, a beadásnak mindenféle csatornáját használjuk.

Még egyetlen kiegészítést szerettem volna, amit a főigazgató úr is említett. Viszonylag kicsi arány van digitalizálva, de azért ez a kicsi arány a legfontosabb, a legveszélyeztetettebb állapotú és a legtöbbször által keresett iratanyagot érinti. Tehát azért nem teljesen úgy néz ki, hogy... (Mirkóczki Ádám: Sorban...) Nem sorban megyünk, valóban, hanem mindig a fontossági sorrendet követjük.

DR. GYARMATI GYÖRGY főigazgató (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): Katika!

KÓNYÁNÉ DR. KUTRUCZ KATALIN főigazgató-helyettes (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): Még a román előtt hadd mondjam, hogy azért az nem működik, hogy bejön ide egy állampolgár és azt mondja, hogy szeretném látni az irataimat, és akkor levisszük az irattárba, és elővesszük. (*Mirkóczki Ádám: Gondoltam.*) Tehát ez így sajnos nem megy. Az első az, hogy megnézzük, hogy szerepel-e a között a 850 ezer név között, amelyik már benne van a rendszerben. Ha benne van, akkor viszonylag egyszerűbb dolog előkeresni, de akkor is át kell olvasni az egész anyagot, hiszen az információs kárpótlás arról szól, hogy mindenki a saját magára vonatkozó iratokat kaphatja meg, de nem kaphatja meg a szomszédjára, a barátnőjére, a haragosára, a nem tudom, kire vonatkozó adatokat. Úgyhogy nekünk azt sajnos el kell olvasni, és anonimizálni kell abban az esetben azon az iraton - nem az eredeti iraton, mert ahhoz nem nyúlunk hozzá, tehát a másolaton - azokat a részeket, amelyek nem tartoznak rá. Itt látták, amikor a működési iratokat nézték, hogy vannak például ilyen napi országos információs jelentések. Egy ilyen jelentésben, egy oldalon szerepelhet 11 féle különböző ember egészen különböző szöveggörnyezetben. Természetes, hogy ha valaki hozzánk fordul, csak azt az egyet kapja meg, ami rá vonatkozik, a másik tízet nem.

Na most, ha nem szerepel az adatbázisunkban, akkor kezdődik a kutatás. Azért szoktunk ezen a kérlapon ilyesmit kérdezni - amit nem kötelező kitölteni -, hogy mire gondol, mihez köthető, milyen szituációhoz köthető az esetleges megfigyeltsége, hol dolgozott különböző időszakokban, mert lehet, hogy még nem dolgoztuk fel, de lehet, hogy mondjuk, egy olyan gyárban dolgozott, amelyik gyárnak van egy objektumdossziéja. Akkor azt a dossziét elő kell szedni, és el kell kezdeni nyálazni, el kell kezdeni végigolvasni. Megjegyzem, minden ilyen olvasáskor egyúttal töltjük fel azt a 850 ezer nevet tartalmazó adatbázist is, mert minden kolléga, aki iratot néz, ha talál egy nevet, akkor már viszi is be az adatbázisba, mert ez csak így működik.

Azt viszont rögtön mondanom kell, hogy teljes feltárás soha az életben nem lesz. Azért nem lesz soha az életben - tudom, ez lenne a következő kérdés - teljes körű feltárás, mert olyan országban élünk, ahol Kis Péterek, Nagy Ferencek, Horváth Józsefek vannak, hadd ne soroljam tovább az úgynevezett tucatneveket! Nem tudom, hányan voltak és vannak, és az iratokban nagyon sokszor, mondhatnám, talán az esetek többségében nem úgy szerepel, hogy Horváth József, aki született 1948. március 26-án, nem tudom, hol és az anyja neve, hanem csak Horváth József, és akkor most tessék kitalálni, hogy ki ő. Valamikor egyszerűen képtelenség, és éppen emiatt ezt a műveletet nem is lehet gépesíteni. Nincsen olyan rekognita, amelyik ezt felismeri, hanem kénytelenek vagyunk emberi munkával nézni, olvasni, megpróbálni kideríteni, hogy kiről van szó, és bizony ezek egy részében ez nem fog sikerülni.

Visszatérve arra a kérdésre, ami eredetileg volt, a segítségre. Én megköszöntem az Országgyűlés segítségét, ami azt jelenti, hogy úgy tűnik, a jövő évre ez a támogatás meglesz. Ha isten is segít, akkor a következő évben már a költségvetésbe is bekerül, és akkor is meglesz ez a támogatás. Én arra szerettem volna önöket tisztelettel kérni, hogy majd felmerülhet, hogy a levéltár már megint kap 10 millió forintot, de mire kapja? Legalább önök, a mi főbizottságunk tudják, hogy nem arra kapjuk, hogy kiszórjuk az ablakon, hanem arra kapjuk, hogy idehozzuk azt az anyagot, amely pillanatnyilag Bukarestben van, és amelyben pillanatnyilag rengeteg magyar állampolgár szerepel. Ezért már előre is köszönöm, mert látom a szemükben, hogy ebben segíteni fognak, és kérem, hogy ebben segítsenek bennünket.

ELNÖK: Köszönjük szépen. Még nekem is lenne két rövid kérdésem. Milyen mennyiségben vagy milyen számban vettek észre szándékos rongálást? Be volt itt mutatva néhány, ami úgy tűnt, hogy az a napi használatnak vagy a nem gondos... (*Németh Szilárd István: Ezt kérdeztem én is.*) Bocsanat! Akkor elnézést, nem voltam

itt, alelnök úr, ki kellett mennem sajnos, a televízióval volt egy megbeszélés. Milyen gyakorisággal, és van-e benne tendencia? Van-e olyan érzés, hogy esetleg ezek valamilyen oknál fogva pontosan megrongálódtak, pont az az oldal kitépődött? Tehát van-e ilyenre utaló jel? Tessék parancsolni!

KÖNYÁNÉ DR. KUTRUCZ KATALIN főigazgató-helyettes (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): Van erre utaló jel, és természetesen van egy természetes rongálódás. Lehetett látni, hogy iszonyatos rossz minőségűek az iratok; nem mindegyik, de az iratok egy jelentős része. Na most, ezek törtek, szakadtak pusztán már arról, hogy valaki hozzájuk nyúlt - ez az egyik dolog.

A másik példánál hadd mondjak egy személyes példát! Én '89-ben tagja voltam egy bizottságnak, amelyik a koncepciók pereket vizsgálta volna felül. Amikor sajátos körülmények között a felkérést megkaptuk, akkor '63-ig szólt, mire a belügybe beértünk, már csak '56-ig szólt a meghatalmazás, de ez egy másik történet. Aztán kértünk anyagokat, és nem kaptunk. Aztán bizonyos dossziékat eleve letiltottak tőlünk, látszott, hogy bizonyos dossziék nagyon hiányosak, és az is látszott, hogy fekete tustintával át vannak húzva nevek. Akkor még jobb volt szemem, és azért ki lehetett játszani a történetet, mert ha ezt az oldalt megfelelő fénynek fordította az ember, akkor az esetek egy részében el lehetett olvasni, hogy mi volt odaírva. (*Dr. Gyarmati György: Tükröződik a...*) Akkor, ha az nem az átütőpapíron volt, hanem az első gépelt papíron volt, el lehetett olvasni, de akkor már eleve húzódottak ezeket az oldalakat.

Később, amikor idekerültem a levéltárba, akkor találtunk nem kevés olyan borítékot, amire az én nevem volt ráírva, és bele volt téve 20-30-40 oldal. Kiderült, hogy abból a dossziéból, amit '89-ben odaadtak nekem tanulmányozásra, előtte gondosan kitépték azokat az oldalakat, amelyekről úgy gondolták, hogy azt nekem nem kéne elolvasni. Aztán később persze visszahelyezték, de nem tudom, hogy hány esetben csinálták ezt még meg mással. Nekem ez személyes tapasztalatom, tehát biztos, hogy volt ilyen típusú rongálás. Aztán nagyon jól tudjuk... (*Dr. Gyarmati György: Mondd el a jogi dossziét!*)

Ja, igen, a jogi kari dosszié, amelyiknek látszik a kötéséből, hogy milyen vastag volt, nem is tudom annyira széthúzni az ujjamat, és most ennyi irat van benne. (*Jóval kisebb méretet mutat.*) Hát valami lett azokkal az iratokkal, nem véletlenül volt ilyen széles eredetileg, de aztán ilyen keskeny lett.

Tudjuk azt, hogy voltak tendenciózus iratmegsemmisítések. Most nem azokra az iratmegsemmisítésekre gondolok, amikor teljes egészében tüntettek el iratokat, mert ilyen is volt folyamatosan. Azoknak egy része például olyan volt, hogy sok volt a papír, kevés volt a hely, amiről úgy gondolták, hogy nincs rá szükségük, azt megsemmisítették. Ez még nem azért történt, hogy eldugják a történelem elől, hanem egyszerűen - a '60-as években, a '70-es évek elején ki a fene gondolta, hogy itt rendszerváltozás lesz - eltüntették, mert nem kellett nekik.

De voltak az általuk úgy nevezett koncepciók pereket. Azt talán itt a bizottság előtt nem kell mondani, hogy koncepciók pereket ők azokat nevezték, amikor egymást nyírták ki. Amikor csak a kulákoknak nevezetteket meg az ellenségnek nevezetteket nyírták ki, az nekik nem volt koncepciók per, hanem egymást. Most utána, az '50-es évek vége felé már elkezdtek szégyellni, és akkor elkezdték eltüntetni ezeket az iratokat is; azoknak egy része maradt, egy részét kitépkedték.

Aztán Kádár elvtársnak is meghatározó szerepe volt a magyar történelemben, és róla is voltak olyan iratok, amelyeket nem szívesen nézegettek; hát, azokat is megtépdesték. (*Bikki István: Adatvédelmi célból. - Derűtség.*) Igen, adatvédelmi célból, mondja a kollégám. Tehát igen, azt kell mondjam, hogy volt ilyen típusú megsemmisítés, de amióta az iratok nálunk vannak, a nálunk lévő iratokban semmiféle megsemmisítés nincs.

ELNÖK: Köszönöm. *(Jelzésre:)* Képviselő úr, parancsoljon!

CSIZI PÉTER (Fidesz): Köszönöm szépen. Maradva a témánál, '89-90-ben volt-e tömeges iratmegsemmisítés, illetve van-e erről információ vagy bármilyen nyom?

Illetve a fő kérdésemet feltéve, a többi volt szocialista országhoz képest hogyan állunk ma? Azt hallottuk, hogy az informatikai védelmünk példaértékű, de ez a 4 kilométernyi anyag soknak mondható az ország méretéhez képest vagy kevésnek mondható? Ha kevés, akkor feltehetjük azt a kérdést, hogy mi a magyarázata, miért kell, illetve a többi ország hogyan áll a digitalizálással. Az igazgató úr említette, hogy külföldi anyagi támogatás is érkezett. *(Dr. Gyarmati György: A restauráláshoz.)* Az honnan érkezett, milyen mértékű?

KÓNYÁNÉ DR. KUTRUCZ KATALIN főigazgató (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): 150 millió forint volt, és ez egy pályázat volt.

CSIZI PÉTER (Fidesz): Más nem volt?

KÓNYÁNÉ DR. KUTRUCZ KATALIN főigazgató (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): Nem, ez a Norvég Alapból van. Ezt már a szemünkre hányták, de mi erre büszkék vagyunk, hogy sikerült egy ilyen gépet szereznünk, amivel meg tudjuk menteni az iratokat. Norvég Alapot pályáztunk meg, és abból nyertünk pénzt pár évvel ezelőtt.

A megsemmisítés... Ehhez akar valamit?

DR. GYARMATI GYÖRGY főigazgató (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): Igen. Egyszerűen arról van szó, hogy minden egyes intézménynek, mert megkaptuk 40 év anyagát, egyszerűen kimérhető, meg, ha fönmaradtak, sajnos kevés az iktatókönyve, körülbelül tudjuk, hogy mennyi lehetett egy-egy szerv, mondjuk, az Államvédelmi Hatóság vagy a katonai elhárítás éves irattermelése. Nem lehetett... - azt kapta a kollégám, hogy húsz percbe foglalja össze, ezek a részletek, amikor azt mondta, hogy hiányosak az irataink az ötvenes évekből, tehát mondanám, hogy Piros László-, Péter Gábor-féle ÁVH-korszakból alig van működési iratunk. Tehát működési irat, nem a vizsgálati, ahol a megvertekről tudtunk, hanem a saját belső tevékenység iratai, regisztráció egyebek, alig van az ötvenes évekből.

Hatvan évek eleji eltüntetések. Kati már mondta, Galambos Lajos főosztályvezető megkapta 1957-ben a parancsot, hogy tessék minden Kádár elvtársra vonatkozó iratot eltüntetni. '61-ig három hónaponként szőnyeg szélén állt, be kellett számolni az eredményről. Ez már tényleg a fecsegés: azóta már közzétették - Huszár Tibor és Varga László - Kádár János '54-ben a szabadulását majd elősegítő két levelét Rákosinak meg Gerőnek megtalálom Péter Gábor szintén leültetett sofőrjének vizsgálati dossziéjában. Tehát hogy hogy kóvályognak iratok... Egy nagy csomó iratot olyan helyen találunk meg, ahol...- azért nem tudta eltüntetni Galambos Lajos, mert nem tudta, hogy meg kell nézni Péter Gábor sofőrjének is a dossziéját. Tehát ilyen a kutatásokban mindig van.

De, hogy a lényegre válaszoljak. Az általunk megkapott iratokból és iratkezelési regiszterekből azt tudom mondani általánosan, hogy amit mi most őrzünk, ez a 4 kilométer, ez valószínűleg nem több mint a 40 év alatt a szolgálatok által keletkeztetett össz-iratmennyiségnek egynegyede-egyharmada. A többi kézen-közön eltűnt. Hangsúlyozom, ez következtetett adat, de egyszerűen ki lehet számolni. És ez szolgálatonként különböző. Ugye ott a 4 ezres irat, amit megkaptunk, az úgynevezett volt - mert megszüntetett - III/III-astól ezres nagyságú, kétezer-hatszázvalamennyi. A

polgári hírszerzéstől már csak százas nagyságrendű. Négyszáz folyóméter. A katonai hírszerzés, mondjuk 120 folyóméter, a katonai elhárítás 40 folyóméter. Ennyire különböző mennyiségben nem különbözött a szolgálatok tevékenysége, hogy iratkeletkeztetésük ilyen nagyságrendben különbözött volna. Tehát innen tudjuk, hogy nagyon nagy iratmennyiségű volt.

Bocsánat, visszaadom?

KÓNYÁNÉ DR. KUTRUCZ KATALIN főigazgató-helyettes (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): Igen. Most nem azokra az iratmegsemmisítésekre kell gondolnunk, ami mai szemmel nem természetes, akkor természetes volt, hogy sok a papír, kevés a hely, semmisítsük meg, hanem a tendenciózusokra. Azt kérdezte, gondolom. '89-ben biztos, hogy volt. Tudjuk, ha megnézik a honlapunkat, ki is van téve az az irat, amelyik az iratmegsemmisítésekről szól, tehát ki van téve az a parancs, amely ment ki minden helyre, vidékre is, hogy kartonokat felküldeni, B- és M-dossziékat megsemmisíteni. És minden kézben lévő B- és M-dossziét megsemmisítettek már akkor. Tehát akik akkor működtek, azoknak az iratanyaga meglehetősen hiányos, éppen e miatt a megsemmisítés miatt.

De meg kell mondjam, hogy a tudatos megsemmisítés nem ezzel a paranccsal kezdődött, nyomai korábbi időkről is vannak. Azt lehet látni, hogy elkezdnek megsemmisíteni, mondjuk, V-dossziékat az elejéről, azok a legkevésbé érzékeny dossziék. Biztos, vagy gondoljuk mi, hogy az ügy történt, hogy először azt hitték, hogy lesz idejük mindent eltüntetni, aztán rájöttek egy idő után, hogy nincs idő mindent eltüntetni, és akkor kezdtek el kapkodni, és akkor kezdtek el összevissza semmisítgetni a fene tudja, milyen elvek szerint, ezt ma már nem tudjuk megállapítani. Az biztos, hogy különböző vezetői értekezletek anyagában már '88-ban is meg '89 elején is, tehát jóval a parancs előtt is találunk olyan jelzéseket, hogy ezt meg ezt eltüntettük, sőt egy olyan kifejezés is szerepel - bocsánat, szó szerint akarom mondani -, hogy „megint tettünk egy nagy lépést az aknáltalanítás felé”. Hogy ez akkor milyen mértékű volt, nem tudjuk megállapítani, de azt tudjuk, hogy volt, és azt is tudjuk, hogy nem volt kismértékű.

ELNÖK: Köszönöm. Nekem még egyetlenegy kérdésem maradt. Pontosan nem emlékszem, de 1944. december 21. szerepelt. *(Közbeszólások: Igen!)* Nem szerepel a történelmi emlékeimben, hogy mi köthető ehhez a naphoz.

KÓNYÁNÉ DR. KUTRUCZ KATALIN főigazgató-helyettes (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): Ideiglenes nemzetgyűlés.

DR. GYARMATI GYÖRGY főigazgató (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): Debrecenben az ideiglenes nemzetgyűlés ekkor kezdett működni.

ELNÖK: Értem, csak ennek mi a jelentősége?

DR. GYARMATI GYÖRGY főigazgató (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): Onnantól kezdve számoljuk az új Magyarországot, így mondanám, a háború utáni Magyarországot. Tudom, hogy ez még nem a háború vége, mert tudjuk, hogy május 9. meg szeptember 2. az európai háborúban; Magyarországon a Nyugatra menekülő, illetve ekkor már nyilas kormányzathoz képest 1944. december 21-én alakul meg Debrecenben az az úgynevezett ideiglenes nemzetgyűlés, amelytől kezdve, tudjuk, Tildy Zoltánékkal, tehát a későbbi úgynevezett koalíciós idők pártjai, szociáldemokraták, kiszagdák, Parasztpárt, Kommunista Párt ekkor elkezd, ezt úgy hívták akkor, építeni a másik Magyarországot, később ezt úgy hívták, hogy az új

Magyarországot. Tehát inentől kezdve őrizzük a történeteket az előbb már jelzett 1991. február 14-ig, mert aznap szüntették meg a III/III-ast mint ezt a régi fajta...

ELNÖK: Az világos, köszönöm. Az világos volt, csak ez az első, hogy miért pont ez a dátum.

DR. GYARMATI GYÖRGY főigazgató (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): A köztörténetben ezt a dátumot - ez, ha akarom, parlamenti döntés volt, de ez volt - így mondanám - a nem Horthy-kori és nem nyilas Magyarországnak a kezdeti lezárulása, mert április közepéig még tartott a front, de akkor már létezett egy másik Magyarország. És ebből jött ki aztán később, amit a '48 után, ötvenes években ismerünk.

ELNÖK: *(Jelzésre:)* Tessék parancsolni!

KÓNYÁNÉ DR. KUTRUCZ KATALIN főigazgató-helyettes (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): Bocsánat, egy dologra nem válaszoltunk, hogy hogy viszonyul a mi iratanyagunk a többi intézmény iratanyagához. Szerintem, a miénk, de Gergő megerősít... Tehát ténylegesen mi vagyunk a legkisebbek. Bocsánat, a szlovákok, a szlovákok kisebbek... *(Dr. Cseh Gergő Bendegúz: Amióta szétváltak.)* Igen, amióta szétváltak. Én még egyben gondoltam, mert együtt nagyobbak, külön kisebbek.

És az is biztos, hogy mint ahogy nálunk meglehetősen hiányosak a hírszerzés iratai, ez minden rokon intézményre elmondható, és hogy a katonák nem tudom, hogy intézték a dolgaikat, de nagyon kevés iratot adtak át, az szintén elmondható a többi intézményről. Még a németeknél is a Stasi épületét rohanták le, és az a belső elhárítás volt. A hírszerzés iratait elvitték tőlük az amerikaiak, a katonáké meg másik épületben volt, azt elfelejtették megtámadni. Az egy másik dolog, hogy egyrészt többen voltak, másrészt pedig a Stasi - hogy mondjam? - szorgalmasabb intézmény volt, mint a mieink, és sokkal több embert hálóztak be, mint nálunk. Tehát több az iratuk.

DR. CSEH GERGŐ BENDEGÚZ (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): Bocsánat! Egyetlen adalékot hadd tegyek hozzá, és most már nem ténszerűen, inkább csak egy ilyen szubjektív megjegyzés! Egy kicsit pesszimista hangulat alakult ki, hogy milyen kevés iratanyag van ebben a levéltárban. Mi azért még reménykedünk, hogy ezek egy része nem véglegesen tűnt el, ugyanis tudomásunk szerint több száz iratfolyóméternyi anyag pillanatnyilag is minősített ebből az időszakból, amit folyamatosan, amikor visszaminősülnek, meg fogunk kapni. És minthogy nincsen rálátásunk a mostani iratórzők irattáira, hogy mit őriznek még, mi a lelkünk mélyén mindig reménykedünk, hogy több van annál, mint amiről mi tudunk.

BIKKI ISTVÁN (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): Bocsánat! Szóval, amikor a 2003. évi III. törvény harmadik lépcsője lement, a nagy iratátadások 2005-ben, akkor 303 folyóméternyi irat volt kint a szolgálatoknál. Most körülbelül 240 folyóméternyi van kinn: ebből a legtöbb a polgári elhárításnál, körülbelül 80 folyóméter, a legkevesebb a volt katonai elhárításnál van; ők integrálódtak, tehát őket már a katonai felderítőkkal együtt kell figyelembe venni. Tehát ilyen 240 folyóméterről tudunk, ez az önbevallásuk szerinti. De a hatályos jogszabályok szerint mi minősített információt onnan nem tudhatunk, csak nem minősítettet vehetünk át. Tehát ilyen értelemben nincs szakmai rálátásunk, csak az anyag mennyiségére van körülbelül rálátásunk. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Van-e még kérdés? *(Senki sem jelentkezik. - Dr. Gyarmati György jelzésre:)* Parancsoljon, főigazgató úr!

DR. GYARMATI GYÖRGY főigazgató (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): Ha nincs kérdés, akkor bocsánatot kérek, elveszem a szót az elnök úrtól, mert akkor én mint házigazda venném át a parancsnokságot. Nem tudom, hogy mint bizottság van-e még tovább dolguk. *(Jelzésre:)* Akkor innentől kezdve ezt a részt lezárnam.

Nem tudom, mennyi ideje, de szerintem lassan másfél órája ülésünk. Szabad-e javasolnom azt, hogy most tartsunk egy tízperces szünetet sok okból? Technikai szünet, azonkívül kikapunk az összes asszisztensünktől, azt mondták, csak akkor engedhetjük el a bizottságot, ha mindent megettek az asztról. Itt hátul még van, ha nem volt elég, a kávé oda van készítve, mindenki tudja, akinek a víz nem jó, ott van gyümölcsle és üdítő.

Tehát szabad javasolnom egy tízperces szünetet ennek az elintézésére? Utána innét az aulából kezdenénk meg azt az úgynevezett gyárbejárást, hogy végignézzük a levéltárat. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen, rendben van.

*(A bizottság a továbbiakban megtekintette az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának kutatótermeit, raktárát.
Az ülés befejezésének időpontja: 12 óra)*

Dr. Molnár Zsolt
a bizottság elnöke

Jegyzőkönyvvezetők: Podmaniczki Ildikó és Szűcs Dóra